

2. Açık Seçik ve Canlı Anlatım Becerisi: Seçenekler

2.-9. Sınıflar

20 dk.

- Öğretmen, açık seçik ve canlı anlatım becerisini geliştirmek için öğrencilere şu "tarifi" verir: "Kendini hikâyedeki kişinin (veya kişilerin) yerine koy. Gözlerini kapat ve onların hissettiklerini, düşündüklerini, endişelerini, umutlarını, vs. anlamaya çalış. Bütün bunları yazacağın yazıda anlat." Açık seçik ve canlı anlatımın tarifi, ilk önce sınıf ortamında örnekler eşliğinde sözlü olarak ele alınır, sonra öğrenciler bunları dikkate alarak bir metin yazar. Uygun konu örnekleri: "Öğle Yemeği Yerken Masada Neler Konuştuk", "Anne ve Babamın Memleketinde Yaşanmış Bir Olay", "Büyükanem Gençliğinde Başından Geçenleri Anlatıyor".
- Yukarıda anlatılan tekniğe uygun başka bir açık seçik ve canlı anlatım tarifi: "Yazıya başlamadan önce gözlerini kapat. Yazacağın hikâyeyi düşün ve onu bir sinema filmi gibi kafanın içinde seyrettiğini hayal et. Şimdi olayları yazabildiğin kadar ayrıntılı yazmaya çalış."
- Anlatımı canlı kılmak için bir ipucu: "Doğrudan anlatım tekniğini kullanabilirsin, hikâyedeki kişiler doğrudan doğruya birbirleriyle konuşurlar." Bu alıştırma da ilk önce uygun örneklerle sözlü olarak ele almakta yarar var. Sonra öğrenciler bu yöntemi uygulayarak bir yazı yazarlar.
- Yazılı bir metni canlı ve ilgi çekici kılmanın bir diğer yöntemi ise hikâyeyi 3. tekil şahıs yerine 1. tekil şahıs olarak yazmaktır ("o gitti," yerine "ben gittim"). Yukarıdaki öneri ve teknikler de eklendiğinde, sonuç mutlaka canlı, ayrıntılı ve rahat anlaşılır bir anlatım üslubu olacaktır.
- Resimli hikâyeler, canlı ve açık seçik bir anlatım tarzı geliştirmek için son derece elverişlidirler. Öğrenciler, konuyu bulmak ve geliştirmek zorunda kalmazlar, tüm enerjilerini canlı, ayrıntılı ve rahat anlaşılır bir metin yazmaya verebilirler. Yazılar hazırlandıktan sonra bunların okunup karşılaştırılması ve değerlendirilmesi önem taşımaktadır.
- Resimli hikâyeler, bir olayı yeniden anlatmak, canlı ve açık seçik bir anlatım üslubunu geliştirmek için iyi ve değerli yöntemlerdir (bkz. Ünite 18.3 ve Ünite 21).

3. Bir Olayı Yeniden Anlatma ve Özetleme: Seçenekler

3.-9. Sınıflar

30 dk.

Materyal:

Bir olayın yeniden anlatılmasına uygun bir örnek hikâye (bkz. sağ taraf).

Okulda ve genel olarak hayatta, sık sık, başımıza gelen, karşılaştığımız, duyduğumuz veya okuduğumuz bir olayı başkalarına anlatırız. Bu, televizyonda seyrettiğimiz bir film, gördüğümüz bir rüya veya telefon konuşması sırasında tuttuğumuz bir notun başkasına aktarılması da olabilir. Olayı genel hatlarıyla anlatabilir ya da bir başkasının söylediklerini aynı tarz ve üslupla neredeyse kelime kelime aktarabiliriz. Üslubu geliştirme teknikleri açısından gerçekleşmiş bir olayı anlatmak öğrenci için daha kolay, çünkü konu belli olduğundan, yazı sırasında sadece dil ve üslubu etkili biçimde kullanmaya odaklanabilecektir. Örnekler:

- Ön alıştırma: Okulda ve hayatta hangi durumlarda çeşitli olayları başkalarına anlatırız veya özetleriz ve niye anlatırız? Bununla ilgili örnekler sınıf ortamında değerlendirilir. Öğrenciler, bu tür konuşmaların gündelik hayatımızın vazgeçilmez bir parçası olduğunu farkına varırlar (örneğin, fıkralar ve söylentiler de bunun bir parçası). Sonra, öğrencilerin son birkaç gün içinde başkalarına anlattıkları veya özetledikleri olaylarla ilgili örnekler liste veya katalog halinde toplanır (kim, kime ne anlattı?).
- Öğretmen kısa veya orta uzunlukta bir hikâyeyi 2-3 kez okur. Öğrenciler, hikâyeyi olabildiğince aynı şekilde tekrar kaleme alırlar, ancak yazarken 1-2 konuyu bilerek 'hatalı' aktarırlar. Sonra öğrenciler hikâyeleri birbirlerine okurlar. 'Hatalı' yerleri bulabilecek misiniz? (bkz. Ünite 7.4)
- Hikâye, bir başkasının yerine geçerek (perspektif değişikliği ile) yeniden anlatılır: Bir hikâye, masal, efsane veya ana dilde yazılmış edebi metinden bir bölüm okunur. Öğrenci, hikâyeyi olduğu gibi anlatmak yerine, kendini hikâyedeki bir karakterin yerine koyar ve olayı onun gözünden anlatır (örneğin "Kırmızı Başlıklı Kız" masalında kurt olur).

- Aynı hikâyeyi farklı metin türlerinde aktarmak mümkündür; bkz. Ünite 17.4.
- Evde olmayan birisi için telefon geldiğinde, onunla ilgili kısa not tutmak da bir tür özet anlatım. Bunu sınıf ortamında canlandırarak alıştırmaya şeklinde yapmak mümkündür: Öğretmen, bir öğrenciyle telefonda görüşüyormuş gibi yapar ve öğrenciye yapması gereken bir sürü işi ve onunla ilgili bilgileri sıralar; öğrenci bununla ilgili kısa notlar tutmaya çalışır.
- Bir olayı yeniden anlatmak veya özetlemek konusunun bir alt başlığı olarak öğrencilerin sınav öncesi hazırlık için tuttıkları notlar ve özetler de ele alınabilir. Önemli olan yine konunun ilk önce sınıf ortamında sözlü olarak ele alınması ve sonra örneklerle pekiştirilmesidir. Örnek: Derste işlenen son konuyla ilgili önemli ders notları özetlenir, sonra notlar paylaşarak üzerinde değerlendirme yapılır. Seçenek: Öğretmen bir konu hakkında sunum yapar veya ders konusuyla ilgili bir film gösterir. Öğrenciler sunum veya filmle ilgili başlıca konuları 5–10 maddede özetler.

4. İlgi Çekici Ve Heyecanlı Anlatım Becerisi: Alternatifler

4.–9. Sınıflar

35 dk.

Materyal:
Resimli hikâye veya konulu/temalı sayfalar/kartlar (bkz. sağ taraf).

- Sözlü alıştırmaya: “heyecanlı veya ilgi çekici” ile “sıkıcı” ne anlama geliyor? “Heyecanlı yazı” ile “sıkıcı yazıyı” birbirinden ayıran başlıca öğeler nelerdir? Bunlardan kendi yazdıklarımız için nasıl bir sonuç çıkarabiliriz? Pekiştirme: Öğretmen, sınıfta ilk önce heyecanlı, sonra da sıkıcı birer (kısa) metin okur. Metinlerden biri niye heyecanlı iken, diğeri neden sıkıcı? Deney: Sıkıcı bir yazıyı heyecanlı ve merak uyandıran bir yazıya çevirebilir misiniz? Yazılar sınıfta karşılaştırılır.
 - Öğrencilere, heyecanlı ve ilgi çekici yazı yazmak için aşağıdaki “tarifler” verilir (birer nüsha olarak):
 - Yazını, okuyucunun ilgisini çeken bir cümle ile başla (örneğin: “O gün bütün işlerim ters gitti”, “Korkunç köpek hızla bana doğru yaklaşıyordu” vb.).
 - Hemen her şeyi açıklama. Okuyucuyu meraklandıracak ipuçları ver. (“Bugün başıma gelenleri kolay kolay unutmayacağım. Olaya çok tehlikeli bir hayvan da karıştı”.)
 - Yazıda geçen kişilerin duygularını, korkularını ve ümitlerini anlat. (“Her tarafı tir tir titiyordu. Buradan kurtulabilecek miyim diye düşündü bir an”.)
 - Metin içinde birden okuyucuya dönüp soru sorabilirsin. (Örnek: “Siz benim yerimde olsaydınız ne yapardınız?”)
 - Yazdığın yazıdaki en can alıcı noktayı ya da olayın açıklığa kavuştuğu anı metnin sonuna sakla.
 - Okuyucun merakını uyandıran bir başlık seç. (“Türkiye’de Trajik Olay”, veya “Kaplana Beni Yer Mi?”).
- Öğrencilere birden çok şablon metin veya resimli hikâye verilir ve onlardan ellerindeki “tarife” göre ilgi çekici ve heyecanlı bir yazı yazmaları istenir. Uygun bir resimli hikâyenin konusu şu olabilir: “Ürkütücü bir Karşılaşma” veya “Gerçek Korkunun Ne Olduğunu Şimdi Anladım”. Yazı hazırlandıktan sonra metinler karşılaştırılır; özellikle “tarifte” yer alan önerilerin hangi ölçüde ve nasıl uygulandıkları değerlendirilir.
- Öğrencilerle birlikte, heyecanlı veya ilgi çekici konular, konu başlıkları ve/veya en fazla üç cümleden oluşan yazı başlangıçları liste halinde toplanır. Öğrenciler, bunlardan birini seçip okulda veya ev ödevi olarak bir yazı hazırlar. Bunlar daha sonra toplanarak kitap haline de getirilebilir (Örnek: “Korku Hikâyelerimiz”, “Heyecanlı Hikâyeler” vs.).